

Pregledni rad

UDK 314.117(497.11):343.341-054.72

DOI 10.7251/SVR2021143K

ILEGALNE MIGRACIJE – RUTE SRBIJA I BIH

Saša D. Kecman MA¹

Sažetak: Posljednjih nekoliko godina svijet je zaokupljen globalnim problemom ilegalnih migracija koje se prvenstveno ogledaju kroz krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima. Vlade velikog broja zemalja ulažu napore u borbi protiv ovih pojava. Rezultat toga su značajni međunarodni ugovori i konvencije kojima su se zemlje potpisnice obavezale da će preduzimati mjere i međusobno saradivati na suzbijanju krijumčarenja i trgovine ljudima. Srbija je potpisnik Konvencije iz Palerma i dopunskih protokola koji se odnose na suzbijanje trgovine ljudima i krijumčarenje migranata. U daljem tekstu pojašnjemo pojmove, zakonsku regulativu, modalitete izvršenja i metode otkrivanja i suzbijanje krivičnih djela vezanih za ilegalne migracije.

Ključne riječi: *ilegalne migracije, Srbija, BiH, rute, migranti, azil*

UVOD

Tradicionalno, migracije su privremeno ili trajno, dobrovoljno ili prinudno preseljavanje stanovništva, kako unutar granica jedne zemlje, iz jednog sociokulturnog lokalnog ili regionalnog ambijenta u drugi (unutrašnje migracije), tako i iz jedne zemlje u drugu (međunarodne migracije). Migranti napuštaju (imigranti) sredinu u kojoj su živjeli (imigraciono područje) i dolaze (imigranti) u novu sredinu (imigraciono područje). Na kretanju (tranzit) iz mjesta dotadašnjeg življenja (polazište, zemlja porijekla) do novog mjesta življenja (odredište, zemlja destinacije), migranti prolaze kroz određene georegije (tranzitna područja), i tada se smatraju migrantima u tranzitu.

Ilegalne migracije su sigurnosna prijetnja u jugoistočnoj Evropi i zahtijevaju regionalno rješenje. Zapadni Balkan, kao tranzitna ruta za zemlje Evropske Unije nastavlja da se suočava sa sve većim brojem migranata koji ilegalno prelaze granice. Analitičari se slažu da je

---

¹ Ministarstvo sigurnosti BiH

kooperacija najbolji naćin za rješavanje ovog regionalno rasprostranjenog problema. Integrisan regionalni pristup je najbolji naćin za napad na migraciona pitanja. Kreiranje zajednićkih pravila u oblasti azilantske procedure koja su zasnovana na poštivanju ljudskih prava i usklaćena sa mećunarodnim pravom, takoće su jako vaćzna.

Ilegalna migracija predstavlja jednu od glavnih sigurnosnih prijetnji za region, zbog svoje povezanosti sa trgovinom ljudima, drogom i orućjem. Broj ilegalnih migranata je drastićno porastao od 2009. godine kada se pojavio novi tip ilegalnih migracija - sekundarni tranzit ilegalnih migranata iz Afrike i Azije u Evropsku Uniju. Region je suoćen sa vrlo sloćenim migracionim scenariom, ne samo zbog svog geografskog poloćaja i guste saobraćajne infrastrukture, već i zbog socio-ekonomskih i politićkih faktora. Fenomen ilegalnih migracija u regionu kao ulaz u Evropsku Uniju trenutno je u fokusu kako samog regiona tako i zemalja Evropske Unije. Posljednji podaci granićne policije Srbije pokazuju da je viće od 1000 ljudi pokućsalo ilegalno da preće granicu i da ih je oko 14000 otkriveno kako ilegalno prelazi zelenu granicu (podrućje granice van granićnih prelaza) koje je kontrolisano. Većina ilegalnih migranata koja je procesuirana od strane granićne policije Srbije su drćavljanj Avganistana i Pakistana. Takva je situacija i u Bosni i Hercegovini.

Mećutim, evidentna su neka nova obiljećja savremenih migracija koja ugroćavaju sigurnost ljudi, drćava i mećunarodne zajednice, što će biti i predmet analize u radu koji je pred nama.

ODREĆIVANJE POJMOVA VEZANIH ZA MIGRACIJE

U svakodnevnom ćivotu ćesto se koriste pojmovi vezani za migraciju, imigrante, izbjeglice, iseljenike, azilante i slićni termini koji naćelno oznaćavaju lica koja ćive van matićne drćave i njihova svojstva. Mećutim, ćesto se javlja nedoumica u poimanju i distinkćiji izmeću navedenih pojmova da bi se primjereno odredio obim i sadrćaj navedenih pojmova. Zbog toga treba nastojati da se ukaće na sadrćaj i obim pojmova kojima se definiće status migranata u modernom svijetu.

Tako se u Websterovom mećunarodnom rijećniku pod pojmom „migracija” podrazumijeva odlazak, odnosno promjena prebivalića iz jednog na drugo mjesto; primjera radi, preseljenje pojedinaca, porodica, zajednica ili plemena iz jedne drćave ili regiona u drugi. Takoće, migracija predstavlja i „periodićeo preseljavanje iz jednog regiona u drugi radi ishrane i boljih ćivotnih uslova, što je slućaj ne samo sa ljudima, već i sa ćivotinjskim vrstama. Svojstveno tome, pojam „migrant” definiće se kao

pojedinaac koji migrira, odnosno mijenja lokaciju življenja“ (Webster’s International Dictionary, 1955:1557).

Nešto konkretniju i prihvatljiviju definiciju „migracije“ (lat. *emigratio*) daje Vujaklija, koji pod navedenim pojmom podrazumijeva iseljavanje ili iseljenja iz države. Istovremeno, navedeni pojam koristi se i za označavanje skupa svih migranata iz neke države koji žive u drugoj državi. Pod pojmom „emigrant“ (lat. *emigrans*) podrazumijeva se lice koje se iseljava iz države u kojoj je živio, dakle može se nazvati i iseljenik, odnosno lice koje je napustilo otadžbinu iz političkih, vjerskih ili drugih razloga (Blagojević, 2016:76). Pojam sličan pojmu migrant je pojam izbjeglica, koji je po obimu i sadržaju nešto uži, pri čemu se pojam migrant pojavljuje kao opšti pojam. Definicija specifična ogleđa se u činjenici da je izbjeglica primoran da napusti matičnu državu, dok se migrant načelno može i dobrovoljno odlučiti da napusti državu iz različitih razloga koji ne uključuju nuždu. Dakle, pojam izbjeglice vezan je za političke momente koji sadrže progon lica na vjerskoj, rasnoj ili političkoj osnovi.

Međunarodna zajednica se sa problemom izbjeglica suočila poslije Prvog svjetskog rata, kada se, kao posljedica ratnih dejtava i revolucija, veliki broj izbjeglica našlo van matičnih država. Navedeni problem nije samo pravni, već i politički, ekonomski, socijalni, što je dodatno otežalo i njegovo rješavanje. Društvo naroda je pojedinačnim pravnim aktima nastojalo da riješi probleme pojedinih naroda i to na sistematski način i po sljedećim prioritetima: ruskih, turskih, jermenskih i njemačkih izbjeglica. Međutim, uslijedio je Drugi svjetski rat čije su posljedice, pored velikih razaranja i patnji, i više od 11 miliona izbjeglica samo u Evropi.

Istovremeno, iskustva Društva naroda u neuspjelom pokušaju da se pitanje izbjeglica rješava pojedinačnim pravnim aktima uslovalo je nastojanje Ujedinjenih nacija da pitanje prava izbjeglica bude uspostavljeno na multilateralnoj osnovi, što je rezultiralo Konferencijom UN u Ženevi 1951. godine na kojoj je usvojena Konvencija o statusu izbjeglica.

Iako je Konvencija bila veliki iskorak u obezbjeđenju prava izbjeglih lica, imala je ograničeni domet, jer se odnosila isključivo na lica koja su taj status stekla prije Konferencije u Ženevi. Veliki broj izbjeglica koji su napustili Grčku i Brazil prije uspostavljanja vojnih hunti, ratna zbivanja u Vijetnamu, Laosu, Kambodži, Avganistanu i kriza u Mađarskoj ukazale su na neophodnost da se pitanje prava izbjeglica riješi na trajnijoj osnovi. To je učinjeno 1967. godine, potpisivanjem dodatnog protokola u Konvenciji, kojim se međunarodnim pravom garantuju istovjetna

prava svim izbjeglicama, uključujući i sve buduće izbjeglice. Činom napuštanja državne teritorije matične države izbjeglica raskida veze sa državnim organima koji su do tada imali obavezu da štite njegova prava putem diplomatsko-konzularnih predstavništava. Suština Konvencije je da se takvi pojedinci pojavljuju kao direktno suočeni sa odredbama međunarodnog prava, jer su izgubili posrednika koji im garantuje pravnu zaštitu kao klasični subjekat međunarodnog prava, odnosno matičnu državu (Avramov, 2011: 377).

Pored izbjeglica, postoji još jedna kategorija lica koja se odnosi na specifičan status migranata i oni se nazivaju apatridi. Riječ je o opštem pojmu koji definiše pravni status lica bez državljanstva. Za razliku od izbjeglica čiji je status nastao kao posljedica političkog djelovanja njihove matične države, apatrid je isključivo pravni termin, koji nema definisan razlog nastanka navedenog stanja, već proizilazi iz pravne činjenice da lice nema državljanstvo nijedne države. To stanje može nastati: rođenjem ukoliko roditelji nemaju regulisano državljanstvo, otkazivanjem državljanstva u jednoj državi, a izostanak dobijanja drugog državljanstva, usljed sukoba nacionalnih zakonodavstava, kao posljedica sukcesije država i slično.

Azil, odnosno azilanti, termini su koji se često koriste u korelaciji sa terminima migracije i migranata. Reč „azil” potiče od grčkog izraza *asylos*, što znači neopljačkan ili neprikosnoven, odnosno *asule* što je pljačka hrama, tako da se može konstatovati da navedeni pojam predstavlja sigurno sklonište, utočište, pribježište za smeštaj i izdržavanje sirotinje ili progonjenih. Ukratko, pod azilom se može smatrati neprikosnoveni mjesto u kojem progonjeni nalaze utočište. Kako bi se to modernim pravnim rječnikom reklo, pod ustanovom azila podrazumijeva se zaštita koju država daje pojedincu koji traži utočište na njenoj teritoriji ili na tuđoj teritoriji koju njeni organi kontrolišu. Pravni teoretičari pod pojmom „azil” podrazumijevaju akt kojim se pruža gostoprimstvo i pravna zaštita jedne države stranim državljanima ili licima bez državljanstva koja se progone zbog njihovih političkih aktivnosti i borbe za demokratiju od strane druge države ili država. Lice koje je dobilo status azilanta se ne smije goniti za svoje političko djelovanje u državi koja mu je pružila gostoprimstvo, niti može biti izručeno drugoj državi radi krivičnog gonjenja ili izvršenja sankcije. U pravnoj teoriji postoje dve vrste azila i to teritorijalni i eksteritorijalni. Teritorijalni azil podrazumijeva pravo lica da boravi na teritoriji države koja mu je pružila utočište i pravo na odbijanje njegove ekstradicije. Eksteritorijalno pravo, ili diplomatski azil, može se dati u prostorijama diplomatske misije u državi u kojoj je neko

lice izloženo progonu ili na ratnom brodu države koja daje azil. Osnov za eksteritorijalni azil predstavlja međunarodnopravna nepovrijedivost diplomatskih misija, objekata i ratnih brodova.

Kao što se iz korijena riječi može zaključiti, institut azila, odnosno utočišta, bio je sastavni dio unutrašnjeg prava antičkih država, koji se odnosio na zabranu progona lica u svetim mjestima kao što su hramovi i slično. Tako su se odbjegli robovi, dužnici i počinitelji krivičnih djela mogli skloniti u navedene objekte iz kojih nisu mogli biti nasilno izvedeni, niti tjelesno kažnjavani. Iako prvobitno poznat unutrašnjem pravu, davanje azila strancima takođe je bila uspostavljena praksa toga doba. Jedan od prvih zabilježenih slučajeva primjene instituta političkog azila zabilježen je u XIII vijeku prije naše ere, kada je egipatski faraon Ramzes II dao utočište hetitskom prestolonasljedniku Mursilu III koji je morao da pobjegne u Egipat, jer je vlast uzurpirao Hatušil III (Blagojević, 2016: 78).

ZEMLJE ZAPADNO-BALKANSKE RUTE – DOGAĐAJI, RELACIJE I POZICIJE

Tranzit kroz Srbiju i Bosnu i Hercegovinu za migrante, koji su se kretali (i koji se i dalje kreću) prema Evropskoj uniji (naročito Njemačkoj, kao najpoželjnijoj zemlji odredišta, ali ne isključivo) predstavlja dio rute nazvane prema ovom dijelu regiona, **Zapadno-balkanska migrantska** ruta. Ona pak predstavlja dio šire Balkanske rute, koja se nije figurisala kao uobičajeni način tranzita migranata od samog početka, kada su pomorske putanje bile najčešći način dolaska do Evrope. Počela je da privlači pažnju od 2012. godine, da bi „popularnost“ bez presedana dobila u periodu od maja 2015. do marta 2016. godine: *“Balkanska migrantska ruta predstavljala je jedini održivi prolaz za masivan ulazak migranata sa Bliskog Istoka i iz Afrike. Prema Ujedinjenim Nacijama, 80% od skoro jednog miliona izbjeglica koji su pronašli utočište u Njemačkoj 2015. godine prošlo je ovom rutom, bilo registrujući se u Centru u Preševu u Srbiji (600.000) bilo zaobilazeći ga i nastavljajući dalje“* (Cocco, 2017: 294).

Važan doprinos frekventnoj „upotrebi“ Balkanske rute tokom perioda izrazite migrantske „krize“ predstavljala je brzina tranzita: *„formalizovani koridor omogućavao je izbjeglicama da pređu Balkan, sa sjevera Grčke do Zapadne Evrope, u toku dva ili tri dana, specijalnim vozovima ili autobusima (često besplatno)“* (Bez nec et al, 2016:4). Ovo se naročito dešavalo kada je njemačka kancelarka, Angela Merkel objavila svoje

čuvano „*wir schaffen das*“ („mi to možemo“) 31. avgusta 2015. godine, što je podstaklo FIROM i Srbiju da olakšaju kretanje tražilaca azila prema Njemačkoj, obezbjeđujući im upravo autobuski i vozni prevoz. Ne bi bilo pravedno reći, međutim, da na ovoj ruti nije bilo dramatičnih događaja po migrante i da nisu bili izloženi brojnim praksama neadekvatnog postupanja. Propusnost rute i prakse na njoj bile su promjenljive, sa brojnim dihotomijama iz dana u dan. Migracije stotina hiljada ljudi duž Zapadno-balkanske rute imale su snažne implikacije po zemlje i po njihove odnose, naročito susjedске. Prije svega, ova ruta je imala dva „toka“. Prvobitno je prolazila kroz FIROM, Srbiju i Mađarsku. Odnosi Srbije sa FIROM-om bili su olakšani time što nijedna ni druga zemlja nisu države članice EU. Dodatno, obe su percipirale sebe kao zemlje tranzita, što im je pružilo međusobno „razumijevanje“ i omogućilo djeljenje iskustava. Prije prve eskalacije broja tražilaca azila (u maju 2015. godine), migranti su prolazili kroz Grčku, zatim FIROM i Srbiju, da bi ušli u Mađarsku, koja se nalazi u zoni Šengena. Uslijed efektivnih zabrana ulaska za migrante mađarske vlade koja je započela sa izgradnjom ograde u julu 2015. godine na granici sa Srbijom i uvela stroge krivične mjere za nelegalan prelazak granice, ruta je modifikovana. Tako je od 15. septembra 2015. godine, kada je ograda završena, ona iz Srbije preusmjerena u pravcu Hrvatske, te Slovenije.

Podizanje ograde između Mađarske i Srbije stvorilo je tenzije u bilateralnim odnosima, koje su ubrzo redukovane i riješene. U tome je najveću ulogu imala pozicija Srbije da je migrantima potrebno obezbjediti prolazak do odredišnih država u EU, a ne vraćati ih nazad. Stoga je Srbija gotovo odmah po podizanju ograde na mađarskoj granici, počela da „preusmjerava“ migrante u pravcu Hrvatske, u strahu od neodrživog nesklada između raspoloživih kapaciteta za podršku tražiocima azila i njihovog broja. Tako su se bilateralne tenzije prenijele na odnose između Srbije i Hrvatske. Naime, u toku 24 sata 17. septembra 2015. godine, 11 000 migranata prešlo je iz Srbije u Hrvatsku, nakon sukoba sa hrvatskom policijom. Ovaj pritisak rezultovao je proglašavanjem humanitarne katastrofe od strane lokalnih organa vlasti Hrvatske na granici prelaza migranata. Srbijanske vlasti odgovorile su momentalno „objašnjavajući da je Srbija mjesecima izložena dnevnom ulasku desetina hiljada ljudi preko svojih granica, te da nije paničila, za razliku od Hrvatske, koja je nakon jednog dana dolaska izbjeglica u haosu“ (Šabić, 2017: 57). Srbija nije dugo čekala na odgovor hrvatske strane: njen akt primljen je sa izrazitim neodobranjem, uz momentalno podizanje „uspavanih“ tenzija između dve zemlje (Ibid, 57), vodeći ka oživljavanju bolnih iskustava

iz prošlosti tokom devedesetih godina prošlog vijeka, takođe povezanih sa migriranjem stanovništva. Kulminaciju je predstavljao petodnevni trgovinski rat krajem septembra te godine, koji je predstavljao gotovo potpunu, ali kratkotrajnu obustavu bilateralnih odnosa. Sa velikom vjerovatnoćom oštroj retorici koja je dolazila iz Hrvatske doprinijeli su i tada predstojeći izbori u njoj. “Posredovanje” Njemačke omogućilo je relativno brzo rješenje nesporazuma.

U nastojanju da ograniče ulazak tzv. lažnim azilantima, smatrajući pod tim navodne ekonomske migrante, Slovenija i Hrvatska su od novembra mjeseca počele da dozvoljavaju ulazak samo migrantima iz Avganistana, Sirije i Iraka. Srbija i FIROM uvele su iste mjere, podjednako nepouzdanog i *ad hoc* utvrđivanja država porijekla migranata. Posljedično, veliki broj migranata je u tom periodu vraćen i “zaglavljen” na granici između FIROM-a i Grčke. Ubrzo, konkretno 1. decembra, nastala je nova ograda, koju je podigla FIROM, na granici sa Grčkom. Kako su države članice Evropske unije dalje od Hrvatske počele da koriste retoriku „držanja azilanata podalje od svojih dvorišta“, tenzija je narastala u državama „nizvodno“. To je umnogome rezultovalo intenziviranjem „prekogrančnih optužbi, suprotstavljenih interpretacija događaja, neodobravanja i nepovjerenja“ (Šabić i Borić, 2017:17). Njemačka kancelarka izrazila je bojazan da bi migrantska kriza mogla da dovede do novog rata na Balkanu. Na praktičnom nivou, improvizovana je specifična forma „saradnje“, opisana kao domino efekat – kako je jedna zemlja činila svoje granice nepropusnijima, tako je svaka naredna uvodila rigoroznije kontrole. U februaru naredne godine, 18 ministara spoljnih i unutrašnjih poslova iz zemalja Zapadnog Balkana prisustvovalo je konferenciji *Managing Migration Together* koja je organizovana u Beču, i sa koje su poslani zahtjevi za striktnijim kontrolama EU i zatvaranjem Balkanske rute. Dodatne restrikcije uvedene su usled otpočinjanja sa primjenom novih pravila o ulazu u zonu Šengena, koja su predviđala da samo migranti sa važećim pasošima i vizama mogu da uđu. Do zvaničnog, ali nepotpuno efektivnog zatvaranja Rute došlo je potpisivanjem dogovora između EU i Turske u martu 2016. godine. Ovim dogovorom EU se obavezala na transfer šest milijardi evra Turskoj i na ubrzanje vizne liberalizacije za državljane Turske, a Turska na omogućavanje u Tursku povratka onim migrantima koji nelegalno pređu u Grčku (Greider, 2018:298). Po stupanju sporazuma na snagu 20. marta 2016. godine, broj migranata u evropskim državama dramatično je smanjen, dok je u Turskoj dramatično povećan. Određen broj migranata se, međutim, zaglavio u državama Zapadnog Balkana, a među njima u

Srbiji i Bosni i Hercegovini. Osim toga, tranzit ovom rutom postao je opasniji – granične i policijske kontrole su pooštrene, a time je povećana vulnerabilnost migranata na trgovinu ljudima i brojne druge loše prakse. Tokom intenzivne migrantske „krize“ jasno se pokazao otpor država Balkanske rute da imaju bilo koju funkciju više od tranzitne. Migracije stotina hiljada ljudi predstavljale su ekstremna administrativna i logistička opterećenja po sve države na ruti. U kombinaciji sa transformisanjem humanitarne retorike u bezbjednosnu, pogoršanje međususjedskih odnosa nije predstavljalo iznenađenje. U svima su populistički i nacionalistički diskursi ojačali, odlično ukorjenjeni u slabe ekonomije i duboke socijalne nejednakosti.

S druge strane, glavna vijest među migrantima i humanitarnim radnicima poslednjih mjeseci – takozvana “*Bosanska ruta*” – zapravo i nije nova. Tačno dve i po godine traju nagađanja među analitičarima kada će broj prolazaka preko ove države na putu ka zemljama Evropske unije poprimiti ozbiljnije razmjere. Na početku 2018. to se konačno i desilo, a to je potvrdio i direktor Službe za poslove sa strancima BiH Slobodan Ujić, kada je broj novopridošlih migranata u toj godini procijenio na više od 1.500. Ruta preko Bosne trenutno privlači maksimalnu pažnju svih, kao “vruć” pravac migracija preko zapadnog Balkana. Tokom poslednjih godina, migranti su najvidljiviji u Sarajevu, posebno u naseljima Ilidža i Grbavica, kao i u Velikoj Kladuši, gradiću koji je bosanska migrantska *Tihuana* - posljednja stanica prije zapadne granice ka Hrvatskoj. Stotine ljudi u ovim gradovima u nedostatku sistemskog odgovora, prepušteno je pomoći volontera i građana koji ne kriju pozitivna osjećanja i solidarnost, dijelom proistekle iz slične izbjegličke prošlosti. Tople ljudske priče preplavile su medije, mada se već nazire i podozrivost. Tu je i preporuka vlasti građanima da se uzdrže od pružanja pomoći jer tako rizikuju optužbu da podstiču ilegalne migracije kroz BiH. Svi su tu, u dobro poznatim ulogama: migranti, policija, volonteri, građani, krijumčari; samo nema onoga što je najpotrebnije - održivog sistema zaštite za najranjivije, jer u BiH nisu samo muškarci u naponu snage nego i žene, djeca i maloljetnici bez pratnje (Paunović, 2020).

Na humanitarnoj sceni na Balkanu pobijedio je narativ da je vanredna izbjeglička krizna situacija prošla i da je sada stanje redovno. U Bosni je situacija drugačija jer, sem azilantskog centra u Delijašu koji prima 150 osoba, ona nema drugih ozbiljnih sistemskih kapaciteta. Inertnost velikih humanitarnih organizacija je takva da se ne treba nadati da će BiH imati mogućnosti koje, na primjer, danas ima Srbija. Nešto se dešava ali

se veliki igrači za sada uzdržavaju od trajnijeg prisustva; procenjuju da kriza u Bosni neće eskalirati.

U toku zimskih mjeseci 2017/18, “Bosanski koridor” je probijen, i to iz dva pravca. Glavni tok, sistemom spojenih izbjegličkih sudova vezan je sa Grčkom, odakle preko gudura Albanije, Crne Gore i preko Hercegovine vodi do Sarajeva i dalje do Velike Kladuše. Granica BiH na crnogorskom pravcu dugačka je 249 km; zabačeni putevi su idealni za krijumčarenje ljudi preko slabo branjenih graničnih masiva na kojima još uvijek nema sofisticarne tehnologije koju koriste zemlje EU koje se graniče sa Balkanom. Drugi koridor vodi iz Srbije i daleko je teži za prelazak. Granica između BiH i Srbije dugačka je 357 km i većim dijelom ide rječnim tokom Drine i Save. Najveći broj ilegalnih prelazaka u Bosnu dešava se u neposrednoj blizini graničnih prelaza Rača, Mali Zvornik i Donja Vardište (kod Višegrada); migranti dotle neometano stižu javnim prevozom. Granicu prelaze sakriveni u kamionima, željezničkim vagonima i drugim prevoznim sredstvima, preplivavaju rijeke ili koriste čamce a neki su uz dosta sreće uspješno prepješačili preko željezničkog mosta u blizini Malog Zvornika.

Većinu migranata u Bosni danas čine oni koji su ostali zaglavljani na Balkanu mnogo duže nego što su planirali. Sirijci i Iračani potrošili su godine čekajući da prorade razni obećani EU modeli kojima je trebalo da izbjeglice iz Grčke produže put dalje. Avganistanski maloljetnici i porodice u Srbiji su sa nedavnim smanjenjem kvote za legalan pristup azilantskoj proceduri u Mađarskoj izgubili i posljednju nadu da će čekanje u kampovima u Srbiji dati rezultate. Pakistanci su oduvijek bili samo u tranzitu. Novopridošli Iranci žure da napuste Srbiju, svjesni da aktuelni model bezviznog režima bez readmisije neće večno trajati.

Dva su razloga za novu situaciju: sve teži i skuplji prelasci preko granica susjednih EU zemalja ali i očaj i beznade ljudi zarobljenih u Grčkoj i Srbiji od prekida Balkanske rute u martu 2016. Odliv iz Srbije ka Bosni vrlo je uočljiv posljednjih nedelja. Dve susjedne zemlje su u ovom trenutku dva spojena suda iako prelaskom u BiH, Evropa suštinski nikome nije bliža nego iz Srbije. Ipak, za nekoga ko je proveo 2 godine u mnogobrojim pokušajima da ode na Zapad, ko je bezbroj puta zlostavljan na hrvatskoj ili mađarskoj granici, ko je od zatvaranja balkanske rute kontinuirano dehumanizovan, jedan uspješan prelazak i jedna pobjeda nad granicama, policajcima i sistemom represije koji su uspostavile evropske države na Zapadnom Balkanu, znači neizmjereno puno za povratak ličnog samopouzdanja, makar i na kratko.

Dok je u Bosni, migrant je pobjednik i ponovo čovjek, za ostalo će se, kada krene dalje ka EU, potruditi hrvatske pogranične jedinice na posavskom i cazinskom koridoru. Tamo se dešava isto nasilje u vidu iregularnih *pushbackova* praćeno uskraćivanjem prava na traženje azila kao i na sremsko-slavonskoj granici Hrvatske sa Srbijom, jedino što ih za sada niko ne broji. Ipak, dugačka bosansko-hrvatska granica (932km) koju nije lako obezbjediti ljudstvom i tehničkom opremom predstavlja potencijalnu nadu za migrante. Svaka uspješna priča onih koji su uspjeli da se ovim putem dokopaju Italije ili Austrije predstavlja mamac da se iz Grčke ili Srbije krene put Bosne. Krijumčari su spremni, tarife nisu tajna - prolaz do Zagreba je 1.000, do Splita 800 evra. Granica je porozna, ljudi uprkos svemu prolaze.

Ostaje da se vidi kakvog će ukusa na kraju biti ovaj najnoviji bosanski lonac. Poučeni prethodnim iskustvima sa balkanskih prostora od 2015. naovamo, vidjeli smo da slične priče uglavnom završe sa pendrecima na tijelima migranata i u novoj spirali represije na šta nijedna granična služba više nije imuna. *Frontex* je već najavio jačanje kapaciteta u BiH a rad na koordinaciji dve vojske sa ciljem sprječavanja ilegalnih migracija preko srpsko bosanske granice javna je tajna. Nije potrebno da dodatno objašnjavamo šta to znači: podizanje bezbjednosnih barijera na ulaznim koridorima u Bosnu nije ono čemu se migranti raduju ali je to model kojim bi se obeshrabrio broj pokušaja ulazaka.

ZAKLJUČAK

Moderni svijet suočava se sa velikim migracionim kretanjima kao nikada do sada. Istina, bilo je i ranije velikih migracionih talasa, ali su oni bili posljedica velikih ratnih sukoba, kao što su Prvi i Drugi svjetski rat. Proces globalizacije na polju ekonomije, komunikacije i bezbjednosti doveo je do pojave fenomena takozvanog globalnog sela, koji je u krajnjem slučaju doveo i do pojave da migranti sve češće ne žele da žive u sopstvenoj državi niti u regionu, već nastoje da odu u stabilne i prosperitetne regione i države. Nevolja je u tome što se radi o masovnim migracionim kretanjima, koja su djelimično posljedica prisilnog iseljavanja, a djelimično je riječ o ekonomskim migrantima. Jasno je da navedenim licima treba pružiti uslove za život dostojan čoveka i mogućnost da ostvare svoje pravo na podnošenje zahtjeva za azil, ali imajući u vidu da je riječ o masovnom pokretu stanovništva, koji se mjeri u hiljadama na dnevnom nivou, teško je stvoriti uslove za pravno valjanu i objektivnu procijenu migracionih motiva. To je ujedno

i ključna odrednica budućeg pravnog statusa migranta, koji može dobiti status azilanta, ali i biti kažnjen i protjeran iz države ukoliko se utvrdi da je reč o neregularnom migrantu. Dakle, može se konstatovati da je klasifikacija migranata ključna za njihovu dalju sudbinu u državi u kojoj žele da se nastane, ali i migraciona politika države ili međunarodne organizacije koja u određenom vremenu favorizuje prijem migranata iz određenih država. Drugim riječima, migrant ima pravo da zatraži azil, a država ima pravo da prihvati njegov zahtjev ili da ga odbije.

Migracije su i dalje problem u regionu. Međutim, kada je u pitanju Srbija, podaci Komesarijata za izbjeglice pokazuju da je situacija poboljšana. Broj migranata opada, dok ih u prihvatnim centrima boravi oko 2.800. Stručnjaci kažu da je trenutno glavna ruta za migracije preko Bosne i Hercegovine. Rat u Siriji i Avganistanu, ekonomska kriza na Srednjem istoku i Africi, gurnuli su za posljednje četiri godine na stotine hiljada ljudi prema Evropi. Za to vrijeme i Srbija je postala jedna od zemalja koju Sirijci, Avganistanci i Pakistanci vide kao rutu za migracije. Strateški položaj Srbije je takav da je pogođen migracionim tokovima uvijek, ali u svijetlu najnovijih dešavanja i činjenice da u poslednjih godinu dana broj opada i da je ruta zapadnobalkanska nešto južnije i zapadnije, znači glavni udarac je trenutno na BiH.

ILLEGAL MIGRATION - ROUTES OF SERBIA AND BIH Saša D. Kecman MA

Summary: In the last few years, the world has been preoccupied with the global problem of illegal migration, which is primarily reflected in human smuggling and trafficking. The governments of a large number of countries are making efforts to combat these phenomena. The result sits in significant international treaties and conventions which the signatory countries have committed themselves to take measures and cooperate with each other in combating smuggling and trafficking in human beings. Serbia has signed the Palermo Convention and additional protocols related to the suppression of trafficking in human beings and smuggling of migrants. In the following text, we will clarify the concepts, legal regulations, modalities of execution and methods of detecting and combating criminal acts related to illegal migration.

Keywords: *illegal migration, Serbia, BiH, routes, migrants, asylum.*

LITERATURA

1. Avramov, S. (2011). *Međunarodno javno pravo*. Beograd: Akademija za diplomatiju i bezbednost.

2. Beznes, B., Speer, M., Stojić Mitrović, M., (2016). *Governing the Balkan Route: Macedonia, Serbia and the European Border Regime*, Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe.
3. Blagojević, V. (2016). *Političko-pravni okvir savremenih migracija u jugoistocnoj Evropi*. Beograd: Institut za strategijska istraživanja.
4. Cocco, E. (2017). *Where is the European Frontier? The Balkan Migration Crisis and Its Impact on Relations between the EU and the Western Balkans*. European View, Sage, Thousand Oaks.
5. Greider, A., (2018). *Outsourcing Migration Management: The Role of the Western Balkans in the European Refugee Crisis*. Washington: Migration Policy Institute.
6. Paunović, G. (2020). O novom fenomenu na “zatvorenoj” Balkanskoj ruti koji zaokuplja pažnju - koridoru preko Bosne kojim hiljade migranata iz Grčke i Srbije pokušava da se dokopa Zapada. Info park. Preuzeto: https://www.b92.net/info/moj_ugao/index.php?yyyy=2018&mm=04&dd=04&nav_category=166&nav_id=1377254
7. Šabić, S. (2017). *The Impact of the Refugee Crisis in the Balkans: A Drift Towards Security*. Journal of Regional Security. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku i Fakultet političkih nauka.
8. Šabić, S., Borić, S., (2017). *At the Gate of Europe – A Report on Refugees on the Western Balkan Route*. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku i Fakultet političkih nauka.
9. Webster’s International Dictionary, Second Edition, G&C Merriam Company, Springfield, Mass., USA, 1955, p. 1557.